

Jernstøber

Af Søren Vadstrup
Maj 2006

I perioden mellem 1860 og 1910 var støbejern eet af de mest populære byggematerialer. Støbejernet var ideelt til at masseproducere de rigt detaljerede rækværker, gelændere, gitre, dæksler, vinduer, lamper, trapper, søjler, gadepissoirer m.m. som passede perfekt til periodens arkitektoniske idealer.

Støbejern var tillige et meget billigt materiale, og industrialiseringen gjorde, at man ud fra en enkelt original kunne formstøbe et næsten ubegrænset antal.

De dekorative støbejernsarbejder har været en lidt overset del af vores bygningskultur, men de er absolut værd at værne om. Og der er ingen grund til at fortvivle, hvis de er gået i stykker eller, hvis der mangler dele, for støbejern kan repareres - eller genfremstilles forholdsvis nemt.

Udgangspunktet for fremstilling af emner i støbejern er en model, som fremstilles af træ, gips, voks, plastik eller skum.

Denne model trykkes herefter ned i en formkasse, der er fyldt med formsand, som er en blanding af meget fint sand og ler. Herefter hældes det smeltede råjern ned i sandformen, hvorefter det afkøler i en dagtid, og så er støbeemnet er klar til rensning for sand og efterbehandling.

Støbeteknikken gør det relativt enkelt og billigt at supplere eksisterende bygningsdetaljer i støbejern, idet man efter omhyggelig forbehandling, kan anvende en original som model for støbningen. Man skal dog være opmærksom på at materialet svinder ca. 1 % ved støbning.

Relaterede fag

Modelsnedker

Smed (til samling og montering af støbejernsemner, reparationer ældre støbejernsemner)

Maler (overfladebehandling af støbejern)

Uddannelse

En reel efteruddannelse udbydes ikke i dag

Beskæftigede / antal virksomheder

Selvom der de sidste 10 år er nedlagt adskillige jernstøberier i Danmark, findes der dog stadig nogle tilbage, spredt over hele landet. Der findes ca. 10 jernstøberier i Danmark (se kort samt database), men antallet er faldende.

Materialer / teknikker

Umiddelbart ingen problemer. For så vidt angår teknikker, gøres der i dag stor brug af moderne støbemaskiner som eksempelvis DISA-Matic.

Udviklingsmuligheder

Støbejern burde anvendes meget mere både i forbindelse med moderne arkitektur og design og i forbindelse med bygningsbevaring. Et par danske jernstøberier, ikke mindst GH-form i Holbæk/Borup er meget opmærksom på dette og arbejder tæt sammen med moderne designere. Center for Bygningsbevaring afholder kurser, arrangementer og producerer informationsmaterialer, der gør opmærksom på støbejernets store muligheder i dag i forbindelse med bygninger eller omgivelser.